

נוסח לא מתוקן

פרוטוקול מס' 614
מישיבת ועדת הכספים

יום ב', כ"א בסיוון התשמ"ח - 6.6.88, שעה 10:00

נ כ ח ו :

חברי הוועדה: ח. קופמן - ממלא-מקום היושב ראש

י. ארידור
ש. בן-שלמה
א. ורדיגר
י. כהן
ע. סולודר
ע. עלי
ש. עמר
ד. צוקר
י. צבן
ח. רמון
א. שלום
ג. שפט

א. קרשנר - מזכיר הוועדה
א. דמביץ - היועץ המשפטי לוועדה
ס. אלחנני - יועצת כלכלית
מ. איזנברג - קצרנית

מוזמנים:

ע. הרדמן - האוצר
א. ספרן - האוצר
א. סנפירי - ראש מינהלת ההסדר
י. ישי - מינהלת ההסדר
מ. דרובלס - הסוכנות היהודית - מחלקת ההתיישבות
נ. זילי - הסוכנות היהודית - מחלקת ההתיישבות
א. מלמד - מושב ניר-עציון
י. שיפמן - " " "
נ. רסל - " " "
י. רון - " " "

הסיוע למושבנים במצוקה.

סדר-היום:

-1665-

הסיוע למושבנים במצוקה

היו"ר ח. קופמן:

אני פותח את הישיבה.

ועל סדר-היום של ישיבה זו: הסיוע למושבנים במצוקה.
שמעתי מידידי, מזכיר הוועדה מר קרטנר, שחבר-הכנסת לשעבר,
אברהם מלמד פנה וביקש להופיע לפני הוועדה בנושא ספציפי הקטור במושב
ניר עציון.

נשמע את אברהם מלמד.

א. מלמד:

אדוני היושב ראש,

אנו מעלים את הנושא של ניר-עציון, כי ניר-עציון מהווה חריג
בכל ההסדר. משק ניר-עציון, שלפי ההסדר, צריך לשלם את חובות מושבי הצפון,
איננו מושב, הוא משק שיחופי. וההבדל הוא גדול. אצלנו אפילו הדירה
של החבר שייכת לאגודה השיחופית. אין לחבר שום דבר, בשעה שהאגודה השיחופית
בנהלל, רק בניני הציבור שייכיה לה. המבנה שלנו הוא מבנה אחר לגמרי.

מסיבות הסטוריות השתייכנו תקופה מסויימת לארגון הקניות
של מושבי הצפון, כאשר הארגון היה רק ארגון קניות, ארגון שעסק רק בקניות,
כלומר באספקה. לפני כ-8 שנים התחילו מושבי הצפון לעסוק בהקמת מפעלים
בתחרות עם התנועה הקבוצית. אנחנו הודענו להם - והם אינם מכחישים - שאיננו
יכולים להשתייך למפעלים, כי לגבי מפעלים אנו שייכים לארגון "גרנות" שהוא
בעמק-חפר.

אנו גם איננו שייכים לתנועת המושבים, שרוב המושבים שייכים לה,
אלא אנו שייכים לארגון מושבי הפועל-המזרחי.

אין אנו מושב אורתודוכסי לפי המבנה הקונבנציונלי, אלא משק
שיחופי שהמבנה שלו הוא כמו של קבוץ. לפעמים יש חובות מוסריים שחייבים
חברי תנועה לשאת בחובות של החברים לאותה תנועה. גם זה אינו קיים אצלנו.

היו"ר ח. קופמן:

אתם אינכם מתפללים באותו "סידור"?

א. מלמד:

לא, ואיננו שייכים למפעלים שבגינם נוצר החוב הגדול. והודענו
וחזרנו והודענו להם שאיננו שייכים ואיננו משתייכים למפעלים. אילו המפעלים
היו מצליחים - וכבר היו דבריהם כאלה שמפעלים בארץ הצליחו - לא היינו
מקבלים אפילו לירה מרווחי המפעלים, כי אנו איננו שייכים להם. עכשו אנו
מתבקשים לשלם את חובות המפעלים.

היו"ר ח. קופמן:

בגלל הערבות ההדדית?

א. מלמד:

בגלל הערבות ההדדית, בגלל ההשתייכות החלקית שלנו, מחייבים אותנו בחוב שאנו איננו חייבים, ולא פורמלית. זו איננה בעייה מטפטית אלא בעייה צבורית, כי לפי החוק - ויושב כאן היועץ המשפטי של הוועדה - היות והחתימו אותנו על חטאות שאף פעם לא ידענו אם הם לגבי ענין שארגון הקניות עוסק בו פרופר, וממילא ההתחייבות נוצרת, או למפעלים; לא ידענו, אבל במפורש הודענו שלא ישתמשו בערבות שלנו לענין המפעלים כי איננו שייכים להם.

כאשר נתגלה לנו הדבר, באנו לארגון מושבי הצפון ואמרנו: מה אתם רוצים, הרי אנחנו איננו שייכים למפעלים! הם הודו בכך, ובאמת נחתם הסכם בינינו ובין ארגון מושבי הצפון, שהם משחררים אותנו מכל התחייבות. אנו היינו צריכים להחזיר את הערבות, ועשינו זאת והם היו צריכים לשחרר אותנו מכל התחייבות. דא עקא, ארגון מושבי הצפון התמוטט, והוא אינו יכול לקיים את ההסכם. כאשר יהיה מפרק נופיע ונאמר: יש לנו הסכם, אם ישאר משהו. אתם יכולים לתאר לעצמכם כמה ישאר בפירוק.

מבחינה מטפטית אין לנו שום אפשרות לעשות משהו, כי חתמנו.

האין השתמשו בערבות שלנו למפעלים, שלגביהם לא חתמנו על ערבות - כי לא השתייכנו אליהם - אפשר להוכיח זאת בבית המשפט, אבל בינתיים המסק הבריא שלנו יתמוטט.

מכאן שאתה לוקח משק שחי בזכות עצמו ואינו זקוק לעזרה ממסלחית, ואתה הופך אותו למסק נצרך, ופתאום יצטרך לשלם 2,8 מליון שקל. זה ההבדל בין משק שחי בזכות עצמו ובין משק נתמך, ישובי החענכים.

רבותי, השאלה היא ציבורית. דברנו עם מר סנפירי. יש לו רצון טוב, אבל הוא הסביר לנו שאין לו סמכות. במסגרת ה-10% לעומדים לרשותו, הוא יכול לשנות משהו. אבל השאלה היא ציבורית ממדרגה ראשונה. אני יודע שלגבי ועדת הכספים זה לא רלבנטי. אבל אני זוכר שוועדת הכספים בימיה הטובים היתה מתערבת בהרבה ענינים שלא היו שייכים לה. היה מי שראה בזה ענין של צדק או ענין חשוב מבחינה צבורית. וועדת הכספים היתה מצליחה להסדיר דברים, גם אם לא היו רלבנטיים לגביה.

אני יודע שהעיתוי של הזימון שלנו להופיע בפני הוועדה אינו טוב, כי החברים עסוקים בבחירות פנימיות במפלגותיהם. אבל ועדת הכספים פועלת תמיד, היא אינה זקוקה לקוורום, ודין החברים המסתתפים פה כדין כל מליאת הוועדה. ואני רואה בחברים המסתתפים את ועדת הכספים.

אני חוזר ואומר: גם הודענו, גם איננו שייכים ואפילו אין חובה מנסרית, ולא זיקה תנועתית. מבחינת המבנה, המבנה שלנו שונה לגמרי. ועכשו אנו נמצאים בין הפטיש של תשלום 2,8 מליון שקל שמרושש אותנו, ובין

א. מלמד

הסדן, שאם לא נחתום, יבואו הבנקים ויטילו עלינו עיקולים, לפני שילכו לתענכים. אצלנו משק בריא, יוציאו את הרפת ואת הלול. זה יהיה עוול שלא זכור לי במדינת ישראל. המדינה היתה צריכה לסייע לחקלאות. פתאום, במקום לסייע, לוקחים משק בריא, שאינו זקוק לסיוע, ומרושטים אותו.

אני חושב שוועדת הכספיה בכל זאת צריכה להגיד את דברה בענין זה שהוא חריג. מזכיר הוועדה, מר קרשנר, אומר שיש לו פניות של עוד ישובים הטוענים שאין להם חובות. אבל אלה ישובים מאותו זרם, מאותה תנועה ובאותו מבנה. באיזה שהם ימים טובים, הם בודאי נהנו. אבל מה צריך לעשות משק שאין לו זיקה לארגון הזה? גם היום אנו שייכים לארגון "גרנות". לא היינו שייכים למפעלים שבגינם נוצרו החובות. אין לנו לא חובה מוסרית ולא חובה אחרת, אלא שפורמלית החתימו אותנו.

היות וזה חריג שבחריגים, אני מבקש מכם לעשות איזו שהיא פעולה חריגה, כי זו בעייה עקרונית - איך אפשר על-ידי גוף ממשלתי להפוך משק בריא למקרה סוציאלי, למשק נתמך, בטל איזה שהן התחייבויות שהוא לא שותף להן.

א. שלום:

אני הגעתי בסוף דבריך. אמרת שאתם לא שותפים למפעלים, אבל אתם חתומים על ערבות לארגון הקניות. על ערבות למפעלים אתם חתומים?

א. מלמד:

לא ידענו על מה אנחנו חתמים. אין ויכוח בינינו ובין ארגון מוטבי הצפון שלא השתייכנו למפעלים. יתרה מזאת, הם נתנו לנו מסמכים שהם שחררו אותנו. אם ארגון מוטבי הצפון היה בר-קיימא, הוא היה משלם בשבילנו את החובות, כך הוא התחייב, אבל הוא אינו קיים.

א. שלום:

הייתם חברים בארגון מוטבי הצפון?

א. מלמד:

היינו חברים במפעלים של ארגון "גרנות" ובארגון הקניות של מוטבי הצפון עד לפני שנתיים.

נ. רסל:

אבל לא היינו חתומים על המפעלים שלהם.

א. שלום:

על מה אתם חתומים?

א. מלמד:

חתמנו על ערבות הדדית לארגון מטקי הצפון, ואנו מסכימים שאנו צריכים לשלם, אבל למפעלים לא נתנו ערבות הדדית, ורוב החובות הם של המפעלים, ואנו מתבקשים לשלם את זה מבלי להיות חברים בהם.

היו"ר ח. קופמן:

אני אבקש את מר סנפירי להבהיר את מצב הדברים לגבי ניר-עציון והקשרים שלהם עם ארגון משקי הצפון. האם יש להם מעמד מיוחד בתור משק שיתופי? אני מבין שלגבי חובות ארגון משקי הצפון מדובר בתקרה של 33,000 שקל ליחידה.

א. סנפירי:

נכון להיום הסכום הוא 33,000 שקל. נכון שבחודש הבא המספרים יהיו שונים. ברגע זה הסכום הוא 33,000 שקל. אמרתי זאת גם לכם, אנשי ניר עציון, כאשר הייתם אצלי.

מבחינת העובדות, מושב ניר-עציון שהוא מושב שיתופי - ובהסדר

יש הרבה מושבים שיתופיים - - -

קריאה:

פחות מעטרה.

א. סנפירי:

יותר מעטרה. מושב ניר-עציון מבחינתנו רשום בתוך ארגון הקניות של מושבי הצפון. נכון אמנם שהיה להם איזה שהוא הסכם עם ארגון הקניות של מושבי הצפון, שמטרתו לנסות ולצאת מתוך הארגון - - -

י. צבן:

ממתי ההסכם?

א. מלמד:

מלפני שנתיים ולאחר משא-ומתן ארוך.

א. סנפירי:

לעומת זה לנו אין שום סמכות לעשות שינויים ברשימה שהיתה ולקבל איזה שהן החלטות. שונות מההחלטות שנחקבלו על-ידי רביד ומההסכם שנחתם בין הגורמים להסדר.

י. צבן:

זה פורמלי.

א. סנפירי:

זו ההחלטה ואין לי סמכות פורמלית לעשות שינוי.

י. צבן:

ואילו הייתה?

א. סנפירי:

הייתי שוקל.

מצד שני יש בעייה משפטית. הביאו לנו שטרות שונים, שבין השאר ניר-עציון חתום עליהם. נכון שאלה שטרות שחתומים עליהם הרבה מושבים מאוחו אזור, אבל גם אנשים שהיו חייבים לשוק-האפור ונחנו הלוואות לארגון הקניות.

במקביל אם יש ענין הקטור בנייר-עציון וארגון הקניות, והם חוטבים שהסכם שהיה הופר או שיט הסכם אחר, לדעתי בית-המשפט הוא הגורם שיכול

לקבוע ולא אנחנו. לכן הופיעו אצלי עורכי-הדין שלהם; הופיעו גם מר אברהם מלמד וגם עורך-דין אמנון גולדנברג. ואני מניח שיש להם כוונה להסדיר את הענין בצעדים משפטיים.

היו"ר ח. קופמן:

אני מבין שקשה לפתור את הבעיה בצעדים משפטיים.

א. מלמד:

אני חוזר ואומר: כל חוב ארגון משקי הצפון שייך למפעלים. אין ויכוח בינינו וביין מושבי הצפון מעבר להסכם שנחתם לפני שנתיים. אנחנו לא שייכים למפעלים. מבחינת המפעלים אנחנו שייכים לארגון "גרנוח".

אני טענתי, היות ורוב החובות שייכים למפעלים - שהם לקחו את

השטרות שהחתימו אותנו עליהם בקשר להסתייכותנו לארגון הקניות, והעבירו אותם למפעלים ולטוק האפור - וגם זה היה בגין המפעלים ולא בגין תערוכת.

י. ארידור:

יש כמה אפשרויות: אפשרות אחת היא לומר, שהחוב הזה, החוב שלהם

למפעלים, אינו תקף ואינו תופס. אז צריך להגיד להם ללכת לבית המשפט.

אפשרות שניה - למרות הספיקות המשפטיות - החוב הזה תופס. ואז צריך

לבוא ולבדוק באיזו מידה ההסדר שועדת הכספים קבעה ברוב קולות אבל

נגד דעתי, ניתן לפרש אותו באופן שלא יתפוס אותם, כי המטרה היא שהסדר

זה לא יתפוס מושבים שאינם מעורבים במפעלים. בא מר סנפירי ואומר, שהוא

אינו יכול לפרש את ההסדר בצורה שהוא אינו תופס אותם. אם אנו דוחים

את הפירוש של מר סנפירי, אולי הוא ישתכנע ויפעל לפי זה. לעומת זאת,

אם אנו מקבלים את הפירוש של מר סנפירי, אז יש לנו בעיה: איך יתכן

שהסדר שקבעה ועדת הכספים תופס אותם, וזה מה שהייתי מציע לבירור. אם אמנם

הפירוש הבלתי-נמנע הוא, שההסדר תופס אותם, סימן שהסדר זה אינו בסדר

ויש מקום לחקנו, לאו דוקא לגביהם אלא באופן כללי.

קריאה:

זה לא קל לביצוע.

י. ארידור:

זה היה יותר קל לביצוע לפני שוועדת הכספים אישרה את ההסדר.

א. שלום:

נניח שיש עוד מושבים שלגביהם זה לא תופס, אז יצטרכו להחליט

להטיל על כל יחידה במקום 33,000 שקל או 50,000 שקל או למצוא מקור מימון נוסף.

י. ארידור:

אני הצעתי גם מקור כספי.

א. שלום:

זה לא נתקבל.

י. ארידור:

על זה אני מוחה.

א. מלמד:

בית המטפט אינו ממיין את השטרות. כאשר הופיעו בבית-המטפט, השופט אמר בצדק: אתה חתום על השטר, זה מחייב; השתייכת או לא, אתה חתום - זה מחייב.

י. ארידור:

לא בדיוק. השטר הוא בידי בנק?

א. סנפירי:

הוא יכול להיות גם בידי גורמים רבים אחרים.

י. ארידור:

אם השטר הוא בידי בנק, יש מקום לטיעון מסויים שהשטר אינו תופס.

א. מלמד:

טענו זאת, והשופט אמר במפורש: הוא אינו נותן זכות להתגונן. השופט הומינר אמר: חתמת - חתמת.

היו"ר ח. קופמן:

נשמע עוד חבר מניר-עציון, נחמיה רסל.

נ. רסל:

אני הייתי מרכז המשק בשנים 1982-1985. ניר עציון הוא משק בלי תנועת-גג, שמסוגלת לתמוך בו מבחינה פיננסית.

היו"ר ח. קופמן:

אתם אינכם שייכים להפועל-המזרחי?

נ. רסל:

כן, אבל זו תנועת-כותרת, היא אינה מסוגלת לעזור כמו תנועת המושבים או התק"ם.

י. ארידור:

למי אתם שייכים?

נ. רסל:

לארגון מושבי הפועל המזרחי.

י. ארידור:

הכוח הפוליטי שלכם לא קטן מזה ליל התק"ם, מפני שבכל זאת אתם חלק מאלה המהווים את "לשון המאזנים".

נ. רסל:

אנו היינו חריגים גם בארגון מושבי הפועל המזרחי, כי אנו מושב שיחופי ולא מושבי. מכיוון שיש לנו בעייה, שחבר-הכנסת ארידור הסביר, הקפדנו כל השנים לעבוד לפי המקורות הפנויים שלנו. לא השקענו אפילו שקל אחד יותר ממה שהמשק היה מסוגל להוציא. חיינו ואנו חיים כל הזמן ברמת חיים צנועה, וזו הסיבה היחידה שלא הסתבכנו.

בחקנון ארגון מושבי הצפון יש תקנה מפורשת, שמי שאינו חבר במפעלים, לא ישא בהפסדים. לפי זה פעלנו. ומה שנעשה על-ידי מינהלת

ההסדר הוא דבר הפוך לגמרי ממה שמחבקש, כי כל החובות הם עבור המפעלים. אנחנו לא הצטרפנו למפעלים ואנחנו איננו חברים בהם. הדבריהם נאמרו במפורש על-ידי מנהל ארגון מטקיה צפון, מר בן מאיר. ובאה מינהלת ההסדר והפכה את הקערה על-פיה.

היו"ר ח. קופמן:

במכלול הנעיות שנתמודד אתך, נתמודד גם עם בעייה זו.

ועתה נשמע את מר עופר ארדמן.

ע. ארדמן:

בשנה וחצי האחרונות מדי שבוע בא מקרה חריג, מושב שהיה שותף לארגון הקניות, אבל מעולם לא עשה את זה ומעולם לא עשה את זה, ואף תפוח שלו לא עבר לבית-האריזה, וכל אחד עם הצדק היחסי של המקרה שלו. אני חושב שאנו אריכים להתייחס לדברים האלה: על-פי עקרונות ההסדר. ניחן היה בקלות לומר: בואו נלך על פתרון אחר, בואו נפתח את ההסכם.

י. ארידור:

איך אנו יכולים להסכים, שמושב ישלם חובות עבור מפעל שלא היה קשור בו, רק משום שקיים תהליך פיאודלי של כפיה? אם רוצים לקיים דיון בוועדת הכספים מפני שצריך לקיים דיונים, בסדר. אבל; בתנועת המושבים נתנו ערבות בלי לשאול כמה ולמה. היות ולכאורה זה עונה על הכל, פירוש הדבר שהחוק יש בו לקונה. והשאלה היא, האם אנו בוועדת הכספים איננו מוכנים לתקן את החוק או את תוצאות החוק, כי אי אפשר להשלים עם המצב הזה.

ע. ארדמן:

כאשר ועדת הכספים התמודדה עם הבעייה, היא הלכה בשני כיוונים: הכיוון האחד הוא, כדי שהצדק ייעשה, לכל המערכת מתייחסים לפי יכולת ההחזר של כל פרט, ובצורה כזאת - אם הזכירו את נהלל והתענכים - מושב שמסוגל להחזיר יותר, ישלם יותר, או להתמודד עם שיטה שבה אנו אומרים שאנו מנסים - ולדעתי, בשיטה זו לא היינו מסיימים לעולם - ליצור זיהוי ברור, כי הדוגמאות הן חמיד - כפי שזה נשמע מהצד הזה: אמנם חתמנו, אבל לא ידענו. מי שחתם - ואינני מדבר על דברים פליליים - אותם גופים שהשתתפו במערכת בסופו של דבר נהנו מאותה חגיגה, נהנו גם מאותן ערבויות, שאנו שומעים היום על ביטול הדדי שלהן. זאת אומרת, ארגון הקניות מוכן לוותר על הערבות שלך בתנאי שאתה תוותר על הערבות שלו. אבל שוכחים שיש גורם שלישי, הספקים והבנקים שלהם ניתנו הערבויות. אתה השתמשת בערבויות שנתנו לך. אתה אומר: לא ידעתי שזה יתגלגל למפעל.

א. מלמד:

תפרידו בין חובות הארגון ובין חובות המפעלים. את חובות הארגון אנו מוכנים לשלם.

ע. ארדמן:

לנסות היום להפריד את החבילה וליצור סטייה אחרת, זה יגרום

לאי-יכולת מוחלטת לגלגל את התהליך הזה. אנו נמצאים היום בתהליך ויטובים בכל זאת הצטרפו להסדר.

היו"ר ח. קופמן:

אם אנו שומעים פרשיות כאלה, לאחר נסיון ליישם את ההסדר, הרי שבסך הכל - ומר סנפירי יכול שלא להסכים אתי - אני חושב שיישום ההסדר הוא כמעט בלתי אפשרי.

י. ארידור:

אני שאלתי, למה מקיימים את הדיון. לאור ההערה של עופר ארדמן, שזה ההסדר, אם זה ההסדר השאלה שאני שואל היא: למה מקיימים את הדיון.

היו"ר ח. קופמן:

היזמה לקיים דיון זה לא באה מהאוצר, היזמה היא שלנו.

י. ארידור:

השאלה שלי לעופר ארדמן, למרות שהוא לא יזם את הדיון: אם זהו ההסדר, לפי דעתי, אין צורך לקיים את הדיון. זהו ההסדר, אין מה לעשות, כך אמר עופר ארדמן.

ע. ארדמן:

אני חושב שינויים מהותיים בהסדר - - -

י. ארידור:

לא מהותיים.

ע. ארדמן:

שינויים שלא יוצרים סיטואציה שאנו מתחילים מהתחלה - - -

י. ארידור:

אתה אומר שאי אפשר לשנות את ההסדר. ההסדר אינו מתקיים והוא אינו מתקיים לא מפני שמר סנפירי אינו בסדר. הוא טוען שההסדר מתקדם. לדעתי, ההסדר לא יתקדם ושוב לא מפני שמר סנפירי לא בסדר, אלא מפני שהאנשים לא ילכו להסדר. אם 10 מושבים לא ילכו להסדר, יעלה בעייה. אם רוב המושבים לא הולכים להסדר, יש לנו בעייה. ואז מה יקרה? - יתחילו לקיים הפגנות של המושבים על-יד הכנסת ויאשימו את ועדת הכספים. הכי קל להאשים את ועדת הכספים או את שר האוצר. יאשימו את ועדת הכספים או את שר האוצר, שהם לא דואגים למושבים ומפקירים את החקלאות. אני רוצה להבין מה יקרה אז.

א. סנפירי:

ועדת רביד הגישה המלצותיה במאי שנה שעברה. עברו 10 חדשים עד שחתמו על ההסכם. בסוף ינואר 1988 חתמו על ההסכם. כל שינוי שתעשה במערכת יקח הרבה זמן, וזה יגרום לכך שכל אלה שחושבים שההסדר הוא טוב, יגיעו למצב שהאלטרנטיבה תהיה יותר גרועה.

באשר לנושא השני, ההסדר יצא לדרך, ובייחוד לאחר שועדת הכספיה אשרה לבנק החקלאות הגדלת ההון. ולדעתי היום אנו נמצאים בתהליך של תזוזה חזקה קדימה, כאשר היום נמצאים 20 ישובים בטלב של גמר הטיפול עם הבנקים.

י. ארידור:

בעוד שנתיים, כחוצאה מהריבית הגבוהה, שלא יוכלו לעמוד בה, יצטרכו להכנס לעוד הסדר.

א. סנפירי:

לא - - -

י. ארידור:

אתה חושב שהבחירות תהיינה בעוד שנתיים?

א. סנפירי:

בלי קשר לבחירות, בלי קשר לפוליטיקה, אינני חושב שזה מטנה, אם כי אין ספק, שכאשר אומרים שיהיה הסדר יותר טוב, זה גורם לכך שהישובים מחכים.

היו"ר ח. קופמן:

זה נושא שנדון בו בישיבה פנימית של הוועדה.

א. סנפירי:

אם מושב כמו ניר-עציון היה נכנס להסדר, ואין לו יכולת החזר, לפי העקרונות שנקבעו, חלק מהחוב היה נמחק. לעומת זאת את המושב הזה יש לו יכולת החזר, היו נפרסים הסכומים לתקופות ארוכות, ואז מצבו היה יותר טוב מאשר מצבו הנוכחי, שבו חתם על כל-מיני ערבויות, בחלק עם ידיעה, בחלק עם שטרוח, ובחלק אולי אתם צודקים. בלי ספק יש הצדקה לגבי חלק מהדברים. אבל לבוא ולקחת את הדוגמאות הקיצוניות, כאשר יש בסך-הכל סדר גודל של 350 ישובים, מכל דוגמה קיצונית - למדנו זאת במערכת הרווחה - אפשר לבנות מערכת לא נכונה.

אנחנו משתדלים להשאר עם הממוצעים עם סטיות מסוימות ולעשות את השינויים הדרושים כדי לפתור את הבעיות.

ברגע זה, אם ניר-עציון היה נכנס להסדר והיה צריך להגיע לסיכום על הנתונים, אני מניח שהיינו מגיעים לאיזה שהוא סיכום על הנתונים שהיה גם על דעתם.

היו"ר ח. קופמן:

רבותי, רשמנו את דבריכם. אנו נטפל בסוגיה זו שלכם במכלול הכולל של הבעיות. אבל אני מבין שמר שיפמן מנייר-עציון רוצה לומר עוד כמה מלים. בבקשה.

י. שיפמן:

כבר נאמר ביחס לערבויות, שהמשקים גם נתנו ערבויות וגם קבלו ערבויות.

אבל אצלנו המצב שונה. אם אנחנו קבלנו ערבות, קבלנו ערבות להלוואה מסויימת לתקופה מסויימת לסכום מסויים. אנחנו נתנו ערבות מתמדת בלנקו בלי לדעת על מה חותמים.

נקודה שניה - נאמר שאפשר למצוא הסדר שיפתור את הבעיות האלה. אני רוצה להציג בפניכם את המצב הדמוגרפי של ניר-עציון. בניר-עציון 70 משפחות, חמשים משפחות מעל גיל 50 ו-24 מעל גיל 60. אם אנו חפצי חיים אנחנו צריכים לקלוט אנשים צעירים, וזה כרוך בהשקעות לא קטנות.

ההשקעות השוטפות ההכרחיות שאנו צריכים לעשות כל שנה הן לפחות 850,000 שקל, מתוכם 150,000 שקל להשקעות שוטפות והיתר להשקעות יצרניות. נעשה חשבון - הנטל שהוטל עלינו, והוא ל-15 שנה בריבית של 6% או 7%, מגיע ל-320,000 שקל לשנה. זאת אומרת שלגבי 40% מסכום ההשקעות ההכרחיות יהיה לנו שותף. איך נוכל להתקיים? זו בעייה של קיום, של חיים.

י. ארידור:

תבואו לוועדת הכספים.

י. שיפמן:

לא היה לנו כל חלק בגרעונות של המפעלים האלה.

היו"ר ח. קופמן:

הדברים ברורים והם אינם שונים מאלה שבמושבים אחרים. ברור שמהפירות שיש למסק אי אפשר לכסות לא את הריבית ולא את הקרן. כך שנשאלת השאלה: מדוע להכנס בכלל להסדר כזה?

יש לי שאלה עסקית-כלכלית: אם היו מציעים לכם במקום 33,000 שקל ליחידה או למשפחה או לנחלה, 15,000 שקל, עם זה הייתם יכולים להתמודד?

י. רון:

זה לא מגיע.

היו"ר ח. קופמן:

זה לא מגיע, זה דבר אחד והחתימה שלכם על שטרות, זה דבר אחר. אני שואל: האם עם סכום של 15,000 שקל לנחלה או למשפחה הייתם יכולים להתמודד?

י. שיפמן:

אנחנו המסק היחיד מבין משקי הצפון שלא היה שותף לחינגא של המפעלים.

היו"ר ח. קופמן:

יש עוד כמה מושבים כאלה, אתם אינכם יוצאי דופן.

י. שיפמן:

בארגון מושבי הצפון - אין.

היו"ר ח. קופמן:

יש רבים כאלה. ולא אכנס עכשו לצד המוסרי של העניין. אני שואל: מבחינת המושב שלכם, אם הפריסה הייתה לתקופה ארוכה יותר, באיזה סכום הייתם יכולים לעמוד? החוב של כל הכפר הוא כבוד, האם הייתם יכולים לעמוד בסכום של 15,000 שקל ליחידה?

נ. רסל:

אינני חושב שזה ענין למשא-ומתן כזה.

היו"ר ח. קופמן:

אתם חתמתם על שטרות. אחרים לא שמענו שחתמו על שטרות, אתם חתמתם. אבל אינני רוצה להכנס לצד המשפטי. אני שואל שאלה כלכלית: יש סכום שהייתם יכולים להתמודד איתו?

א. מלמד:

הסכום שאולי היינו חייבים לשלם זה 15% מסך כל הסכום שהטילו עלינו. בזה אנו יכולים להשתתף.

י. רון:

נכון להיום, המשק משתמש בכל עודף לחידוש הציוד. כמה נצטרך להוריד ברמת החיים של האנשים שהולכים ומתבגרים?
אני מבקש לשאול, איך מתייחסת הוועדה לסעיף בתקנון ארגון מוטבי הצפון, שמי שלא יהיה שותף למפעלים, לא יטא בהפסדים. זה סעיף בתקנון ואף אחד אינו מתייחס לזה.

י. שיפמן:

ואני יודע על מה חתמתי.

היו"ר ח. קופמן:

איפה זה כתוב?

י. רון:

בתקנון ארגון מטקי הצפון.

היו"ר ח. קופמן:

מבחינה משפטית מצב כל המוטבים בכי רע. באה ממשלת ישראל ובאה ועדת הכספים ואומרות: נקצה סכום מסויים, הבנקים יקזזו סכום מסויים, כדי לפתור את המשבר. אני שואל את נציג ממשלת ישראל: האם צריך להוסיף 20 מליון, 50 מליון או 70 מליון שקל כדי לפתור את הבעיה? אני שואל שאלה זו בעקיפין, האם ב-15,000 שקל ליחידה במקום 33,000 שקל ליחידה במוטבים הקטורים בארגון מטקי הצפון, ניתן לפתור את הבעיה? בארגון מטקי הצפון הבעיה היא חמורה. עברתי את העמק וחזיתי בדברים כמו עיני. במקומות אחרים הבעיה היא פחות חמורה. אם תאמרו שב-20,000 שקל ליחידה ניתן לעמוד - - -

י. רון:

הסיבה שאיננו עונים היא, שאנו מטבענו חקלאים, לא "סוהרי סוסיים"

היו"ר ח. קופמן:

הייתם בשותפות עם "סוהרי סוסיים" גרועים.

י. רון:

כדי לדעת מהו הסכום, צריך לבדוק באיזה מקום ניתן "לגרד", כי נכון להיום אנו משתמשים בכספים להשקעה ולצריכה.

היו"ר ח. קופמן:

אם היה בא מר סנפירי ומציע הסדר על 150,000 שקל, היית חותם?

י. 707:

אני איטיח - לא.

בא אלי דוקטור לטבעונות לפני שלוש שנים והזהיר אותי לגבי מושבי הצפון. ואני העליתי את הנושא באמצעי התקשורת, אך קולי נשאר קול בודד. לא אתם ולא מושבי הצפון לא באתם והזעקתם, כי אותות למצב היו כבר לפני שלוש שנים.

י. סיפמן:

אנחנו כן זעקנו ורצינו לצאת, לא היה לנו לאן.

היו"ר ח. קופמן:

יכולתם לבוא לכנסת.

אני מודה לכם.

יושבים אתנו נציגי הממשלה, מר ארדמן ומר ספרן ויושב אתנו ראש מינהלת ההסדר, מר סנפירי. נשמע את מר ארדמן ומר סנפירי, אם יה להם הצעות לאחר ששמעו את כל הדיונים שקיימנו בנושא.

אני חייב להגיד; לא לילד הזה התפללנו. את ההסדר הזה לא

יוכלו ליישם. ההסדר הזה איננו מה שאנו רצינו בוועדת הכספים כאשר התבססנו על דו"ח ועדת רביד. מי שידוע מה נעשה במושבים מבין ש"הילד" הזה לא יצמח ולא יחיה. תתכן מאד שעל-ידי חוספת סכום מסויים אפשר יהיה לפתור את הבעיות. מהפירות שיהיו למחייטבים בעתיד בריבית הגבוהה ששמענו עליה, לא יוכלו לעמוד בהחזר החוב ושוב ייקלעו למשבר. השאלה היא, האם אנו פותרים שני השלבים כבר היום או שאנו אומרים: נפתור שלב מסויים ובעוד חצי-שנה-שנה נצטרך להכנס לשלב הבא, איך משקמים את המשק החקלאי, האם על-ידי שינוי מכסות הייצור וריכוז אמצעי הייצור, או בדרכים אחרות. על-ידי שינוי מכסות הייצור וריכוז אמצעי הייצור, יש אפשרות לתמודד. גם אין צורך בחקלאות בסדר-גודל של 8%, אלא בסדר-גודל של 5%. לא תהיה ברירה, כל מדינות המערב מסבדות את החקלאות בגלוי; ואפילו יפן. אבל אם רוצים חקלאות המפוזרת על פני 400 ישובים, מושבים וקבוצים, זה סבסוד בהמה אחת, אם ירצו חקלאות המפוזרת על פני 200 ישובים - 100 קבוצים - 100 מושבים, זו רמת סבסוד אחרת.

ע. סולודר:

אדוני היושב ראש, כתוצאה מהטרב נפגעו מטעים.

היו"ר ח. קופמן:

הנושא הועלה.

ע. סולודר:

יש הצעת חוק לגבי אסונות טבע.

היו"ר ח. קופמן:

אסון טבע הוא שלאוצר אין כסף.
רשות הדיבור למר עופר ארדמן.

ע. ארדמן:

אני רוצה להתייחס קודם כל להסדר ואחר כך לנושאים נוספים. אשר להסדר - בסיס ההסדר, בסיס כל סיכום שמשיגים עם כל מושב הוא - יכולת החזר של אותו מושב. עם כל מושב שמצטרף להסדר אנו סוגרים - קרי, מינהלת ההסדר - תכנית פיננסית קדימה שמטפלת בחובותיו, מטפלת בצד ההסקעות ובתכנית ההסקעות העתידית שלו.

אני רוצה להתמקד רק בקטע הכספי, כי בדברים העקרוניים יותר, כמו נושא הטיפול בערבות ההדדית, מכסות הייצוא והנושא של המפעלים, אני חושב שהוועדה טיפלה ונתנה קווי הנחיה די ברורים. וחלק מהדברים שהוצגו היום בתור מחדלי העבר מטופלים בצורה ברורה וחדה.

כל מושב שנכנס להסדר, מיידית כל נושא הערבות ההדדית הביין-מושבית נבדק. בתוך המושב עצמו הערבות מוגבלת וכל אחד יודע מה הפסדים שהוא לוקח ויחסי הבעלות לגבי המפעלים מוגדרים מחדש ומטופלים. כך שאני חושב שמיקוד הבעיה הוא - כמה אנו מחילים על המושב ומה התנאים הכספיים שאנו מחילים עליו.

אני לא הייתי מציע להכנס - ואין זה משנה על מי מחילים את זה, על הסוכנות או על הממשלה או על הבנקים - לדיבורים על מחיקה נוספת, כי אז שום מושב לא יכנס להסדר אלא ישב ויחבטן לשיפור התנאים.

ההסדר חל על ארבע שנות תקציב. התלבטנו איך נטפל במושבים מבחינה זו, האם נגיד למושב: עכשו אנו מטפלים בחלק מהחובות ובשנה הבאה נטפל בעוד חלק של החובות. אמרנו: לא, מי שמצטרף להסדר מקבל טיפול מלא. יכול להיות שהתוצאה שנגיע אליה בסופו של דבר - כיוון שאנו מדברים בחדר סגור אני יכול לומר זאת - תהיה שונה מהתוצאה ההתחלתית מבחינת המחיקה.

י. כהן:

היום מטילים על מושבי ארגון מסקי הצפון 33,000 שקל ליחידה. מה פירוש הדבר מבחינת התוצאה השונה של המחיקה?

קריאה:

מר ארדמן, תסביר זאת.

י. צבן:

תסביר בהנחה שהדברים לא יצאו החוצה.

ע. ארדמן:

אני רוצה לתת דוגמאות הקרובות לחבר-הכנסת יגאל כהן. אם נהלל צריך להחליט על הצטרפות להסדר - - -

י. כהן:

נהלל נמצא בזכות.

ת"ר ח. קופמן:

בכל הזדמנות צועקים "נהלל". נשמע את הדוגמה של נהלל.

י. כהן:

מושב נהלל אינו דוגמה, הוא נמצא בזכות.

ע. ארדמן:

דוקא בגלל זה אני רוצה לתת את הדוגמה של נהלל. אם אתה מציע שעל מושבי ארגון משקי הצפון לא יטילו 33,000 שקל ליחידה אלא 15,000 שקל, הריני להודיעך: קח מספר היחידות בנהלל ותכפיל אותו בסכום הזה. אם נהלל צריכה להחליט על ההסדר, ואחה אומר שאני נמצא במגלה של מקורות, אתה מחליט שנהלל מקבלת 33,000 שקל ונהלל תקבל סכומים לפריסה בלבד ולא מחיטה, כי היא נמצאת בזכות בארגון.

על פי אותה דוגמה, אני עובר למושב בתענכים, מושב שאין לו יכולת החזר. לגבי מושב שאין לו יכולת החזר נקבע שלוקחים ממנו את המקורות העומדים לרשות, גורמי הייצור ואמצעי הייצור שברשותו. בעזרת המתכננים של הסוכנות קבעו מה יכולת ההחזר של אותו מושב. ואם אני מחיל עליו 33 אלף שקל, והוא אינו מסוגל להחזיר, מוחקים לו את ה-33 אלף שקל. אם ועדת הכספים תחליט שעל מושבי הצפון לא יטילו 33,000 שקל, היא תקל על מצבם של אלה, שיכולת ההחזר שלהם עולה על 33,000 שקל.

ח. רמון:

על פי מה נקבעת יכולת ההחזר, האם רק על-פי גורמי הייצור או גם על-פי מחיר ההון?

י. כהן:

האם ביכולת ההחזר נלקחו בחשבון אותן יחידות משק שרוצים להשבית?

ע. ארדמן:

כאשר נקבעת יכולת ההחזר, התהליך הוא כזה: מצד המקורות לוקחים את גורמי הייצור ומה מסוגלים להרוויח. מצד מחיר ההון, אתה לוקח מחיר ההון החדש שנמצא בבסיס ההסדר. בממוצע מדברים על 6.7% כי אתה פורס את מצבת החובות הקיימים במחיר הון זה. כאשר מושב מתחיל לעבוד עם בנק, מחיר ההון שהבנק מעמיד לו, הוא לא מחיר ההון של חח"ד.

ח. רמון:

לייצור המקומי מחיר ההון הוא המחיר של חח"ד.

ע. ארדמן:

בנושא זה נכנסנו לכל הבדיקות שרק אפשר. מצד המקורות של ההון החוזר לחקלאות יש לנו המקורות האלה:
א. מספוא - 150 מליון שקל שהחקלאות מקבלת בריבית של "לייבור" פלוס 2%, כלומר אתה מדבר על מחיר הון שלילי.
ב. מקורות הון הממומנים בנושא הסובסידיות, בחלב ובכל המוצרים המסובסדים, שגלום בהם הנושא של מחיר ההון.

ח. רמון:

זה אינו נכון.

א. שלום:

לגבי החלב אתה צודק. לגבי פירות וירקות - לא.

ע. ארדמן:

אני דברתי על מספוא ועל החלב והמוצרים המסובסדים. מחיר ההון שם הוא מחיר הון נחון, ובממוצע אתה מקבל פחות מהמחיר הריאלי.

ח. רמון:

זה לא מדוייק.

ע. ארדמן:

אני יכול לתת לך מסמך בנושא זה.
כל החקלאות לייצוא מקבלת אשראי שהוא אשראי מסובסד.

ח. רמון:

זה ברור.

ע. ארדמן:

הקטע שנשאר לא מכוסה הוא קטע יחסית קטן. האומדן שלנו הוא שהוא בסדר-גודל של 200 מליון שקל. אמרנו שנתקוף קטע זה בשתי צורות: לגבי מושבי העימות תהיה מסגרת מיוחדת שהממשלה תתמודד עם הנושא.

היו"ר ח. קופמן:

על-ידי העמדת סכום נוסף?

ע. ארדמן:

על-ידי העמדת סכום נוסף למה שאמרתי - הון חוזר ספציפי ליישובי

קו העימות.

ח. רמון:

בריבית סבירה?

ע. ארדמן:

כן.

ח. רמון:

מהי הריבית הסבירה?

ע. ארדמן:

אינני יודע. אנחנו יושבים על כך עם משרד החקלאות.

א. שלום:

מוכנים לסבסד?

ע. ארדמן:

לא מוכנים לסבסד, יוצרים מסגרת מיוחדת.

ח. רמון:

אתה אומר שמה שחסר לחלק של הייצור לשוק המקומי, זה 200 מליון שקל?

ע. ארדמן:

ההיקף שאינו מכוסה במסגרות הרגילות של האשראי הוא 200 מליון דולר בשנה. המסגרת שקבענו אמורה להיות בין הבנק ובין המושב. וזה נקבע בתכנית הפיננסית לשנה. לכן יש מחוייבות של הבנק.

היו"ר ח. קופמן:

המושב קיבל על עצמו עול עצום. יש בעייה של ערבויות.

ע. ארדמן:

ההסכם עם הבנקים אומר: מושב נכנס להסדר, פרסת את חובותיו, אתה מרכז את המושב ועובד אתו ואתה מעמיד לו את המקורות. לגיטימי שיבוא הבנק ויגיד: אדוני, אתה הולך על השקעות לצריכה שאינני מוכן לממן. אבל כאשר מדובר על מסגרת ייצור סגורה, הוא זה שמעמיד את המקורות.

ח. רמון:

אנשים הלכו לבנק לקבל הון חוזר לייצור לשוק המקומי וקבלו בריבית של 25% עד 40%.

היו"ר ח. קופמן:

שיצטרפו להסדר.

ח. רמון:

הם עומדים להצטרף להסדר, אבל אין להם הון חוזר. ואני מדבר

על הו"ך חוזר לייצור לשוק המקומי.

ע. ארדמן:

אני מוכן לתת לוועדת הכספים מסמך שמנתח את נושא האשראי להו"ך

חוזר בחקלאות.

אני רוצה לחזור להסדר. אני חושב שאם היום אנו נתחיל לדבר על חוספת משאבים להסדר, כל המושבים שמתמודדים ושוקלים אם להצטרף להסדר לא יצטרפו. אם אנו באים ואומרים, שבסופו של דבר התהליך הוא דרך יכולת ההחזר, צריך להסתכל קדימה. אנו עומדים בפני מחיקות, בתנאים מסויימים, גדולות יותר. אם זה יהיה התהליך, אם יצטרכו השותפים בסופו של דבר להוסיף משאבים, הם יצטרכו לחזור לוועדת הכספים ולקבל אישורה. אם התהליך יהיה הפוך ונאמר היום שמוסיפים מקורות, המושבים לא יצטרפו להסדר. ומי שיהנה מכך אלה דוקא המושבים החזקים והמבוססים. לכן אינני מציע היום פגוע בבסיס ההסדר.

היו"ר ח. קופמן:

מי שהיום גומר עם מנהלת ההסדר על 10,000 שקל, האם הוא יכול

למצוא את עצמו במצב מגוחך לעומת מי שיצטרף להסדר יותר מאוחר?

ע. ארדמן:

לא. ניקח מצב תיאורתי, שאנו הולכים לפי יכולת ההחזר, אנו מתקרבים לסוף, ואז אם נראה שאין מספיק משאבים, אז נבוא ונציג את התנאים. יכול להיות שנמצא את עצמנו בעוד חדשים במצב שנאמר, שעקב זה שאנו הולכים בדרך שאנו הולכים - כלומר על פי יכולת ההחזר - יש צורך במשאבים נוספים. יכול להיות, אינני משוכנע בזה.

היו"ר ח. קופמן:

רשות הדיבור למר מתי דרובלס.

מ. דרובלס:

אני מצטער שהממונה על התקציבים אינו נוכח.

שמעתי בקטב רב את נציג האוצר, לצערי אינני יכול להסכים אתו.

אני חושב שלפי הצגת הדברים על-ידי האוצר, אנו נגרום למצב כזה, שמשקים חלשים שיושבים באזורים רגישים ועדיניים מבחינת בטחון המדינה, יפסיקו לתפקד והחלט יהיה חלש יותר. החזקים אולי יוכלו להמשיך לתפקד.

הצעה זו אינה עונה ליטובים הזקוקים לסיוע מידי. וכמוסד שהיה והנו אחראי על הקמת חלק גדול מהיטובים האלה, אם לא על כולם, אינני בטוח שאני יכול להמשיך לעמוד מן הצד ולראות איך ממשיכים להתדיין ופתרון - אין. לכן - ואינני יודע אם אני מדבר על דעת עמיתי, אבל אנו נביא את הנושא לפני המוסד העליון שלנו - אחרי ששמעתי דברי נציג האוצר, ועל יסוד הדברים ששמעתי במינהלת, אני חייב לומר, שאני בספק אם כל הגורמים מכירים את הנושא מבחינה מקצועית.

אתן דוגמה: היה דיון על ישוב מסויים שצריך למחוק לו סכום מסויים.

אנחנו החלטנו באופן בסיסי, שמי שיש לו מחיקה, עליו להחזיר את אמצעי

הייצור, אבל כושר ההחזר בנוי על אמצעי הייצור. אם אתה לוקח אמצעי הייצור, כושר ההחזר יורד כי אין לו ממה להחזיר, ואם הוא מחזיר אמצעי הייצור, הוא מפסיק לתפקד כישוב. ואולי הישוב נמצא באזור חיוני למדינה והוא צריך להמשיך לתפקד? מי החליט שאנו לוקחים מישוב. זה אמצעי ייצור ומפסיקים תפקודו? הרי וועדה זו לא קבלה החלטה כזאת.

לכן, רבותי, בחוקף תפקידי כיושב ראש המחלקה להתיישבות אני רחוק מלהיות מאושר מההצעות כפי שאני שומע. אני מצדי, לפחות, אחכה מספר שבועות ואחר-כך אגבשה עמדה סופית. יתכן שלא תהיה דרך אחרת, יתכן שלא יהיה מנוס אלא שהמחלקה להתיישבות תצטרך לפרוש מהמינהלת. בצורה ובקצב שהדברים מתקדמים אינני רואה שאנו נוכל לפתור את הבעייה כפי שנתבקשנו, אלא להפך - אנו מסתבכים יותר ויותר.

הערה שניה, אדוני היושב ראש, אחד הדברים שגרמו לתטבוכת הזאת היא הערבות ההדדית. ולפי דעתי, הדברים ששמענו מועדת ההגוי ומהאוצר, זו הגנה מלאה רק על הבנקים.

היו"ר ח. קופמן:

הבנקים זה האוצר ונגיד. בנק יושב כאן.

מ. דרובלס:

נכון, אבל רק 50%.

לכן הטיפול הפרטני שהיה צריך לבוא במקום הערבות ההדדית, לא יוכל להתבצע לעולם.

כאמור, אנו נחכה כמה שבועות, ואם הדברים יתקדמו בקצב הנוכחי, בכאב לב נצטרך להודיע שאיננו שותפים לנושא ההסדר, כי זה איננו הסדר.

א. ספרן:

לגבי החזר גורמי הייצור, שאלת מי החליט על כך. ועדת רביד החליטה, שמתיישב שמוחקים לו את החוב, מחזיר את אמצעי הייצור וגורמי הייצור, למעט הישובים ברמת-הגולן ובבקעת הירדן.

מ. דרובלס:

זה נקרא לסגור ישובים. אם אתה לוקח אמצעי הייצור מישוב, הרי כושר ההחזר שלו יורד, כי אין לו ממה להחזיר.

היו"ר ח. קופמן:

לפי דעתי, מר דרובלס העלה נושא חשוב. אינני בטוח שועדת הכספים, כנציגת הכנסת, נתנה או התכוונה לתת, למינהלת ההסדר את סמכות ההחלטה העקרונית לחסל ישוב או לא, ואני אומר: לחסל ישוב, כי זו משמעות הדברים. אם מדובר באדם זקן או באדם שאין לו ממשיך, אני יכול להבין שעושים הסדר, מוחקים לו את החוב, ומבטלים את מכסות הייצור שלו. אבל אם באופן כללי משמעות מחיקת החוב מותנית בכך שמבטלים מכסות הייצור וגורמי הייצור, בעצם חיסלת נקודה, חיסלת ישוב. אינני משוכנע שמישהו בבית הזה התכוון

לאפשר לוועדה טכנית-כספית החלטה עקרונית במישור הכי לאומי שרק יכול להיות. עם כל ההערכה למינהלת ההסדר, אינני חושב שלילד הזה התפלל מישהו; ואני הייתי מביא דוגמה מקיבוץ; דומה הדבר כאילו באו לקבוץ ואמרו לו: ממחר אין לך מכסות ייצור. אולי בקבוץ יותר קל להתגבר על כך, כי אפשר לומר: ניתן לך הלוואה של מליון שקל ותקים מפעל. אבל במושב, אנחנו יודעים, שהמצב איננו כזה שהוא יכול לעבור להקמת מפעל.

ג. זוילי:

הסעיף הזה כפי שהוא כתוב בהסכם מינהלת ההסדר מדבר על מתיישבים בודדים, שלוקחים מהם אמצעי הייצור תמורת מחיקת החוב, כאשר אחר-כך הוקמה ועדה משותפת למסד החקלאות ולמחלקת ההתיישבות, וזה אינו כתוב בשום מקום לאן זה הולך. התרגום שנותנים לסעיף הזה, שאפשר להגיע למצב שכל המושב יושבת, איננו נכון, ולא זו היתה הכוונה.

יכול להווצר מצב כמו שנוצר במושב שלי, ש-10 מתיישבים יצאו ממעגל הייצור. אנחנו, מחלקת ההתיישבות, הצענו שאם עד 20% מאמצעי הייצור מתפנים, הם נשארים באגודה.

אני מבקש לתרגם נכון סעיף זה ולא להגיע למצב שעלול להביא לפירוק ישובים שלמים. התרגום שנתן חבר-הכנסת חיים קופמן, הוא התרגום הנכון, שהדבר יכול להביא לפירוק ישובים שלמים. יש חברים שמסיבות שונות עלולים להיות מוצאים ממעגל הייצור. ואם באותו ישוב הם מהווים 95% מהמתיישבים, מישהו צריך להחליט על עתיד הישוב, וזה איננו מר סנפירי, כי זו החלטה לאומית ממדרגה ראשונה. אבל אם יש אחוז התפנות נמוך של אמצעי הייצור, זה יכול לאפשר לחברים אחרים להתחזק.

ע. סולודר:

בשלוש השנים האחרונות, בעקבות כל ההסדרים, נלקחו כספי פיתוח של ישובים למחיקת חובות. אני הייתי ביום ששי בגולן. העניין הזה מעמיד את ההתיישבות הצעירה במצב כזה, שגם אם ימחקו לה את החובות, היא לא יכולה להכנס לייצור, כי שלוש שנים לוקחים ממנה את הכספים לפיתוח. אני שואלת: מה ייעשה בעניין זה? בעקבות אסונות הטבע שפקדו ענפי האבוקדו והמנגו והשריפה למיניהן, המצב הוחמר עוד יותר, כי צריך לזכור שדברנו על מחיקה של 400 מליון שקל, והנזקים של השריפות והנזקים של האבוקדו - שקורים שנה אחרי שנה - כרוכים בסכומים רבים נוספים.

בשבוע שעבר דברתי עם מר סנפירי והוא אמר שיש כסף לכסות את זה ויש כסף לכסות את זה - - -

א. סנפירי:

לא את נזקי השרב.

ע. סולודר:

פה מדברים ומציעים הצעות חדשות. אילו היינו רואים שההסדר מתבצע בקצב יותר מהיר, אולי היינו יודעים לאן אנו הולכים. אבל כאשר העניין נמשך

מ-1986 והגיעו לסיכום עם 2-3 ישובים - - -

א. סנפירי:

אני נתתי מספרים אחרים בישיבה הקודמת.

ש. עמר:

חשוב לשמוע את התגובה של מר סנפירי לשאלתם של מר דרובלס ומר זוילי לגבי לקיחת גורמי הייצור.

י. כהן:

אם לא נוסף סכום מסויים על חשבון הבנקים, לא יצטרפו להסדר. הבנקים לקחו על עצמם 160 מליון שקל. הם גבו במשך שלוש שנים 2 מיליארד ריבית. אם הייתם אומרים שהבנקים יתנו עוד 150 מליון שקל, זה היה מביא לכך שהמתיישבים יצטרפו להסדר. בלי זה, לא תוכלו להתקדם.

ח. רמון:

מתי אתם מתכוונים להפעיל את הקרן להון חוזר בסך 200 מליון דולר עליה דבר מר ארדמן לפני מספר דקות? מתי תכנית זו עומדת לצאת מהכוח אל הפועל, כי כל עוד לא יהיה פתרון לבעיית ההון החוזר למתיישבים, לא יחתמו על ההסדר.

א. שלום:

אמרת ש-7 מושבים חתמו על ההסדר.

א. סנפירי:

חתמו 64 מושבים.

א. שלום:

בבנקים?

א. סנפירי:

לא.

א. שלום:

האם הם מקבלים מכתב שחרור שבזה סיימו וגמרו ולא חל עליהם

דבר נוסף?

מה מרתיע היום מושבים מהצטרפות להסדר? חושבים שיבוא שינוי

לטובה בתנאי ההסדר. אם תהיה פסקה נוספת בהסכם, שאם יוטבו התנאים זה יחול גם על אלה המצטרפים היום, יצטרפו להסדר. האם אתם מוכנים להוסיף פסקה כזאת?

לגבי ישובים שלא יהיו יותר ישובים חקלאיים, אינני חושב שאפשר להחליט, שישוב לא יהיה חקלאי, מבלי שהמחלקה להתיישבות תהיה שותפת להחלטה. במקרה של ישוב שהלך לפירוק פניתי למחלקה להתיישבות ואמרו לי: אנו מוסד מיישב, לא מוסד מפרק. איך אפשר להחליט שמושב לא ימשיך להתקיים כמושב חקלאי, בלי שהמחלקה להתיישבות תהיה שותפת להחלטה?

היו"ר ח. קופמן:

נשמע תשובה מפי מר סנפירי.

א. סנפירי:

בסוף מאי 1987 הגישה ועדת רביד את הדוח שלה, במהלך אוגוסט 1987 אישרה ועדת הכספים את המלצות ועדת רביד. בינואר 1988 חתמו השותפים להסדר על ההסדר. דהיינו, 10 חדשים ארך לחתום על ההסדר.

החלטות ועדת הכספים בנושא הויתור על אמצעי הייצור וגורמי הייצור הן:

3" (א) חלק בלתי נפרד מן ההסדר להעמדת הכספים למחיקת חובות למושבים או לחברי מושבים על-ידי הבנקים ועל-ידי המחלקה להתיישבות והחטיבה להתיישבות וכל גורם אחר הוא, שהן המושבים המפסיקים להיות ולתפקד כאגודות חקלאיות והן חברי המושבים המפסיקים פעולתם כחקלאים באגודה, יותרו ויתור בלתי-חוזר על אמצעי הייצור שלהם, לרבות החלק היחסי בנכסים המשותפים ויחזירו את גורמי הייצור לבעלי הזכויות בקרקע ובמים.

(ב) בהחלטה זאת: אמצעי ייצור - מכסות ייצור והחלק היחסי בענפים משותפים. גורמי ייצור - קרקע הנחלות ומכסות מים.

4" (א) שר החקלאות, הסוכנות היהודית וההסתדרות הציונית יגרמו להחזרת גורמי הייצור שיש להחזירם לפי קביעת המינהלה, אם בהסכמת האגודות או החברים בהן, ואם במקרה של אי-הסכמה מצד המחזיקים בגורמי הייצור, על-ידי שימוש בכל האמצעים שבידם.

זה מה שקבעה ועדת הכספים של הכנסת.

בעקבות זאת, בהסכם שנקבע בין הגורמים, נקבע בסעיף 7א(1):

"כספים למחיקת חובות ולמענקים יועמדו למושבים המפסיקים להיות או לתפקד כאגודות חקלאיות וחברי מושבים המפסיקים פעולתם כחקלאים במושב. תנאי להעמדת הכספים למחיקת חובות ומענקים למושבים או לחברי מושבים, על-ידי הבנקים, על-ידי הסוכנות היהודית והחטיבה להתיישבות מתקציבי הביטוח שלהן ועל-ידי כל גורם אחר הוא - שהן המושבים המפסיקים להיות ולתפקד כאגודות חקלאיות והן חברי המושבים המפסיקים פעולתם כחקלאים במושב, יותרו ויתור בלתי-חוזר על אמצעי הייצור שלהם ועל זכויות כלשהן בנכסים משותפים ויחזירו את גורמי הייצור לבעלי הזכויות בקרקע ובמים כמפורט בסעיף 8(ב) להלן."

ובסעיף 7א(2) נקבע:

"למען הסר ספק מובהר בזאת, כי הויתור והחזר המפורטים בפסקה (1) לעיל הם תנאי מוקדם להעמדת הלוואות, פקדונות למתן הלוואה וסכומי מחיקה ומענקים לאותו חבר או אותו מושב, וכי כל עוד לא בוצעו ההעברה או הויתור, אין הצדדים חייבים בגין אותו חבר או בגין אותו מושב להעמיד כל פקדון למתן הלוואה או הלוואה או סכום מחיקה כלשהם - והכל למעט ישובים בגולן ובבקעת הירדן ואצל מיעוט ממתישבי הגליל, שהיתרה מהפעלת משקם עדיין חיובית, כפי שייקבע על-ידי המינהלת באישור המועצה."

י. כהן:

על מי יוטל הנטל הזה?

א. סנפירי:

אני אומר: זה היה ההסכם. אני צריך לבצע את ההסכם. לא התכוונתי לשנות אותו. לעומת זאת היתה כאן טעות בהבנת נושא המושב השיתופי. לדעתנו, היה צריך להתייחס למושבים השיתופיים כמו לקבוצים. לכן העברנו החלטה ברוח זו בוועדת ההיגוי וסוכם, שדין מושב שיתופי יהיה כדין קבוץ. זו החלטה שנתקבלה אחרי לחץ של הרבה גורמים, ובעיקר שלנו. נכון שהיתה פשוט שכחה של מי שכתב את ההסדר, ובמקום שכתוב: "למעט קבוצים" לא כתבו: למעט מושב שיתופי.

נכון להיום מה שאנחנו מבצעים הוא מלקמן: כל הישובים שהיתה להם בעייה, שחלק מהמתיישבים היו צריכים להחזיר גורמי ייצור, עשינו זאת בטכנוע אישי של כל אחד מהחברים. הלכנו לכל אחד - נכון, זה לקח זמן - והסברנו שהאלטרנטיבה שלו היא, שהחוב שלו רק יצמח, ולכן עדיף להעבירם לגורם אחר. בכל 7 הישובים שגמרנו והם קבלו את הכסף ושוחררו מהערבות ההדדית, גורמי הייצור נשארים באגודה.

כאן יש שתי אלטרנטיבות: אלטרנטיבה אחת, שהאגודה אומרת: אנו לוקחים את אמצעי הייצור וגורמי הייצור כאגודה ועל-ידי כך שיש לנו אמצעי ייצור וגורמי ייצור, אנו יכולים להחזיר את החוב של אותו מתיישב.

י. כהן:

חלק מהחוב.

א. סנפירי:

זה תלוי ביתרה שנשארה.

לעומת זה, אם נשאר חוב לאותם מתיישבים, חלק מאותו סכום נמחק על-ידינו או על-ידי המחלקה להתיישבות וחלק קטן נשאר כחוב הקשור בערבות ההדדית הפנימית. סכום זה לרוב הוא קטן. והכל מאושר בפרטי הפרטים בהחלטה באסיפה הכללית של האגודה, כאשר כולם יודעים את כל הפרטים. לא יתכן מצב של חוסר מידע וחוסר ידע. לא יכולים לבוא ולהגיד: איננו יודעים על מה חתמנו, איננו יודעים על איזה שטר חתמנו.

נכון שלפני שבועיים היו פחות ישובים שגמרו. נכון להיום 7 ישובים גמרו וקבלו את כל הכסף ושוחררו מהערבות.

היו"ר ח. קופמן:

זה לא משמעותי, 7 ישובים מתוך 400 ישובים.

א. סנפירי:

אין דבר יותר קל מאשר להגיד - מה לא.

ב-26 בינואר השנה חתמו על ההסכם. מוז' שחתמו על ההסכם היו בעיות בבנק החקלאות, שנפתרו רק בשבוע שעבר. ובנק החקלאות מרכז 180 ישובים מתוך 350 ישובים.

היו"ר ח. קופמן:

אתה מוכן לפרט את הישובים שגמרו?

א. סנפירי:

הישובים הם:

מבוא-חמה - חוב של 20 מליון שקל; צלפון - חוב של 2 מליון שקל; ברכיה - חוב של 3 מליון שקל; מושב. עצמונה, בית-הגדו וגאולים, שברגע זה אינני דוכר סדר-הגודל של החובות שלהם. אף אחד מהמושבנים האלה אינו מהמושבנים החזקים של מדינת ישראל.

בשלב ב', ישובים שגמרו כל ההסדר, זאת אומרת גמרו את הטיפול

שלנו וסיכמו את כל התכנית שלהם עם הסוכנות היהודית והביאו את ההחלטה

לאסיפה הכללית וקבלו אישור האסיפה ונמצאים בהליכים עם הבנקים - 22 ישובים; שלושה מושבים ברמת-הגולן: קלע, כפר-חרוב ואורה; ממושב הצפון - נהלל וכפר יהושע, ומייד אסביר את ההסדרים אתם - כפר יובל, שמתחילה ההחלטה שלו בשבוע הבא, באר-אורה, נבטים עם 12 מליון שקל הלוואה, כאשר מתוך 115 חברים חתמו 98; בדרום 4 מושבים נמצאים בבנקים: תנובות גמר לחתום, יציץ ואחיסמך נמצאים בשלב החתמה; מושבי הפועל המזרחי: שרשרת, תקומה, זכריה, כפר מימון, נמצאים בשלב ההחלטה. אמצ"ה, נורדיה וינוב, עומדים לסיים הטיפול בהם בימים הקרובים.

לגבי ישובים אחרים, עד סוף החודש הזה אנו עומדים לגמור את הטיפוטים של עוד 35 ישובים - ואם רוצים אני מוכן לפרט את השמות - הנמצאים בהליכים שונים של סיום.

דהיינו, 64 ישובים נמצאים בשלב סיום. ומבחינתנו כל ההסדר יסתיים תוך חדשים לגבי 64 מושבים אלה.

לגבי הנקודה השניה, היינו צריכים לגמור קודם כל את נושא הארגונים. מתוך 9 ארגונים קיימים - למעט אחד שהאסיפה הכללית שלו נקבעה ל-28 בחודש זה - כל שאר הארגונים קבלו החלטות באסיפות כלליות שהם נכנסים להסדר. הם קראו לזה "כתב כניעה". והם חתמו על פרוטוקול, שהם לעולם לא יעסקו בענינים פיננסיים וברכישת מפעלים. סך כל העובדים שעבדו בארגונים האלה היה מעל 1,000 איש. היום אין אפילו 150 עובדים. זאת אומרת, העול שנופל על המתיישב הבודד ירד משמעותית גם בנושא זה.

מ. דרובלס:

כאשר הארגונים אינם קיימים, 150 איש זה הרבה.

א. סנפירי:

לגבי נושא המפעלים היה חשוב לראות מה קורה במפעלים. רוב המפעלים ש היו קיימים, נמצאים בידי כונסים. הם אינם מפעלים שעלולים לשאת גרעונות נוספים. וזה היה הנזק הגדול ביותר שנגרם.

אני רוצה להדגיש: הבעייה העיקרית שבגללה הוקמה המינהלת אלה הם שני ארגונים: הבקעה והגולן שהיו להם בעיות בסדר-גודל שלחמישה ישובים היו חובות בהיקף של 30 מליון שקל כל אחד.

קריאה:

בגולן.

א. סנפירי:

בגולן.

וארגון מושבי הצפון. אלה שתי הבעיות הגדולות שהיו. כל שאר הבעיות יחסית הן יותר קטנות. נכון שהגליל נשאר עם חוב בהיקף יחסית גדול.

אחת הנקודות שאנו דואגים שלא יקרו היא - השרשור; כלומר, שלא יהיה שרשור, לא תהיה העברה מחלק מהגורמים שאינם בעלי יכולת החזר לגורמים שהם בעלי יכולת החזר. שתגרום לכך שגם הם יפלו ולא יהיו בשלי

יכולת החזר. לכך לשאלה של חבר-הכנסת יגאל כהן - השרשור לא יגרום לאף חבר נוסף לפול ולהפוך בעל יכולת-החזר למי שאיננו בעל יכולת-החזר.

לעומת זאת, יכולת-ההחזר הוא הדבר שבעזרתו אנו בודקים עד איפה אנו יכולים להגיע.

א. שלום: אני ישבתי עם חברי מושב ינון, ושם כן יש שרשור.

א. סנפירי:

אני דברתי על מושבי הצפון.

י. כהן:

איך לך מספיק בכדי לבצע מה שאתה אומר. הבנקים צריכים לתח יותר.

א. סנפירי:

אני חוזר: בארגון מושבי הצפון לא יקרה מצב, ששרשור חובות מחבר אחד לשני יגרום לכך שהחבר השני, שהוא בעל יכולת החזר יהפוך להיות כזה שיצטרך להחזיר גורמי ייצור. אני מוחק לו את החוב.

י. כהן:

איך לך מספיק כסף.

א. סנפירי:

אני מוחק את זה מקרן שלי.

היו"ר ח. קופמן:

יש לו קרן רזרבית.

המצב שונה ממושב למושב. במושב אחד צריך להטביח 80 יחידות ובמושב אחר - 10 יחידות. מושב שבו צריך להטביח 10 יחידות, אפשר להגיע להסדר. אבל מה קורה אם על רקע מצוקה אדירה יושבתו 70 יחידות, ומדינת ישראל וההסתדרות הציונית אומרות, שקיומה של יחידה זו הוא חיוני למדינה?

א. סנפירי:

יש לנו קרן למושבי הצפון, שמיועדת למניעת מצב כזה, שיטובים

יהפכו מבעלי יכולת החזר לכאלה שאינם בעלי יכולת החזר.

אנו עדיין נמצאים במצב, שיש לנו מעבר למה שאמרתי עוד 100 מליון

שקל. 100 מליון שקל שהחליטה עליהם ועדת הכספים טרם חולקו. 100 מליון שקל אלה אמורים לבוא מהגורמים הבאים: 49 מליון שקל מהבנקים, והבנקים יתנו את חלקם; 20 מליון שקל מזכאים, וזה חלק ממה שאנו לוקחים מנהלל ומכפר יהושע. הם תורמים 18,5 אחוז מחוב שארגון הקניות היה חייב להם, ועוד 31 מליון שקל מספקים.

סכומים אלה אינם קיימים ברגע זה כסכומים שאני יכול להשתמש בהם. זאת אומרת, עדיין יש סכום כסף שלא חולק ואוכל לחלק אותו כאשר תהיה בעייה, אם תהיה בעייה, בטולים. אם תהיה בעייה כזאת, אפשר יהיה לתח פתרון.

אולם ברגע זה, כאשר ההסדר יצא לדרך וכל העקרונות ידועים וכל

א. סנפירי

שמטנה את כל ההסדר שעשינו עם 64 ישובים ועם כל 160 הישובים שיודעים את הנתונים וקבלו החלטות. חנו להסדר לרוץ, וההסדר רץ, והיום אנו בתהליך שזו אחריותנו לגמור. עד היום יכולנו להגיד שהייתה בעיה עם בנק החקלאות. עכשו חנו לנו לנסות. אנו מרגישים שיש ריצה חזקה אלינו ואנו פותרים וגומרים מספר ישובים יותר גדול. חנו לנו לראות אם אנו יכולים לבצע עם הבנקים ולראות אם הטיפול הפרטני, שרק עכשו קרם עור וגידים, הוא בר-ביצוע. לדעתנו אפשר לעשות זאת ברוב הישובים, לא בכולם.

היו"ר ח. קופמן:

מי הם הזכאים?

א. סנפירי:

אתן דוגמה: כפר יהושע היה ביתרת סכום של 7,7 מליון שקל. 18.5% ירדו מהתמורה שלו לזכאים.

היו"ר ח. קופמן:

למה הסכום הזה?

א. סנפירי:

כי זה בערך אותו יחס כמו הבנקים, משום שהחלטת ועדת הכספים כתבתם, שספקים אחרים יהיו ביחס של הבנקים. בנהלל הסדר דומה, שם היתה יתרת זכות קטנה יותר - 4,4 מליון שקל. אלה חלק מהזכאים שמהם אפשר יהיה להגיע לסכום שקבעו.

לעומת זאת לגבי הספקים יש בעייה, כאשר בין-השאר הסכם התק"ם מחייב אותנו להשחית את הפרטים אינני יודע. אני מניח שאמנון ספרן מליר את הפרטים ויוכל לפרט. היחה בעייה של ספק שארגון קניות הגליל היה חייב לו 2 מליון שקל והוא הסכים לוותר על 20%. אנו אומרים לישובים להכנס למשא-ומתן עם הספקים, וזאת כדי להגיע לסכום של 31 מליון שקל שהטלתם לגבות מהספקים. גם המשביר ותנובה יכנסו להסדר רק לגבי סכומי חוב שהם נתנו כאשראים יותר קטנים. מר י. לוי ספק אשראי מהשוק האפור הסכים לתת את חלקו - 18.5%, והסברנו לו שאת היתרה הוא צריך לספוג. יש ספקים שעוד לא סיכמו אתם.

ארגוני הקניות כולם, למעט אחד, נמצאים בהסדר. למעלה ממחצית

הישובים נמצאים בהסדר. 64 ישובים נמצאים בהליך שתוך חדשים יעברו כולם שיפוטים שלנו ויהיו במהלך החתמות עם הבנקים. זה תהליך ארוך. גם חתימה על משכנתא לוקחת מספר ימים, על אחת כמה וכמה כאשר הבעייה יותר חמורה. אנחנו איננו נותנים לאגודה לקבוע, אנו קובעים לגבי כל מחיישב, לפי יכולת ההחזר. זה תהליך שאורך זמן.

ג. זוילי:

אני רוצה לחלוק על האופטימיות של מר סנפירי. אני חושב שאנו צריכים לראות את העובדות כפי שהן. מאחר ועברתי על כל הרשימה של הישובים שנמצאים בשלב כזה או אחר של משא-ומתן על כניסה להסדר, אני רוצה לומר, שכל הישובים שנמצאים בשלבים מתקדמים, חוץ מהקבוצים, אינן בהם אף בעייה. כל הישובים שהוסדרו עד היום, הם ישובים שאפשר היה להגיע אתם להסדר עם מחיקה קטנה. ולדעתי נישאר תקועים עם בעייה של 200 ישובים - - -

היו"ר ח. קופמן:

פרובלמטיים.

ג. זוילי:

אלה לא ישובים פרובלמטיים, אלה ישובים שהפכו פרובלמטיים בגלל הגיבנת שנוצרה בשנתיים האחרונות בעקבות הריבית. אינני מתנגד שימשיכו לפתור את הבעיות הקלות. אבל צריך לזכור שעדיין לא עלינו על הדרך של פתרון הבעיות הקשות. דבר שני, העדפה הניתנת לישובים שהולכים להסדר עם ערבות הדדית ולא עם ערבות אישית, אני חושב שזה משגה.

א. סנפירי:

זה איננו יותר.

ג. זוילי:

אנו שמענו זאת מהבנקים. הבנקים כל פעם מקבלים החלטה חצי שנה מאוחר מדי עם סעיפים שלא שווים לגבי העתיד. רוב הישובים היו מוכנים לבוא להסדר, אם היו אומרים להם, שלגבי העבר הולכים על הערבות ההדדית, ולגבי העתיד הערבות מוגבלת. היום חלק גדול מהישובים אינם רוצים לשמוע על ערבות הדדית. הכספים העומדים לרשות המינהלת לצורך מחיקת חובות אינם מספיקים. הסכומים הריאליים הם הרבה יותר גדולים. אני אקח, לדוגמה, את הישובים שבאחריותנו. ברמת-הגולן הסכום למחיקה הוא הרבה יותר גדול מזה שיש למינהלת. רק כדי להגיע להסדר עם ישוב מבוא-חמה מחקו 4,4 מליון שקל. 60 מליון שקל נלקחו מתקציב הפיתוח של מחלקת ההתיישבות. זה לא קשור למינהלת. אני מכיר את המצב בעוד כמה ישובים ברמת הגולן. מחיקה של 60 מליון שקל אינה פותרת את הבעייה. האוצר מחזיק בקופתו 10 מליון דולר שלנו, כאשר בשורה התחתונה אתם יודעים שלא אשרתם הסכם שהמינהלת האזורית הביאה לפניכם לגבי 15 קבוצים. הוגש לכם הסכם, שהעלות שלו הרבה יותר גבוהה.

היו"ר ח. קופמן:

מה הם הסכומים, אם לא 60 מליון שקל?

נ. זוללי:

בבקעה וברמה - 100 מליון שקל.

אני מדבר על קבוצים שהגיעו לטיפוט. המושבים הם עדיין בשלבים של הערכות. לאחר ההערכות יתברר שכל המספרים שמחבססים עליהם, איך להם על מה לסמוך.

ח. רמון:

מה היו סכומי המחיקה?

נ. זוללי: 61 מליון החטיבה להתיישבות ועוד חלק של הנושים.

מ. דרובלס:

78 מליון שקל.

נ. זוללי:

לפי הסכומים שהוגשו למחיקה רק על-ידי הקבוצים, הסכום אינו מספיק. אם ילכו לפי העקרונות על-פיהם עובדים עכשו, בשנה הראשונה כל המושבים החזקים יגיעו להסדר ונישאר עם גיבנת של הישובים החלשים, שהצטברות החובות אצלם ענקית. זאת אומרת, שכל הגישה מביאה לכך שנישאר בסוף עם גיבנת. אני מעדיף לדעת אותה היום. אתה יודע, מר סנפירי, שה-420 מליון שקלים המאושרים אינם מספיקים להסדר של כל הישובים. ועם ההערכה שלך היא אופטימית אחרי שאתה עובד חצי שנה עם הצוותים שלך, אני חושב שאתה צריך לבחון את הנושא מחדש ובצורה יסודית.

יש לנו היעשה קיצונית לגבי המשך הטיפול של המינהלת. אמר אותה מר דרובלס. אני חושב שמה שצריך לעשות הוא, להעריך מחדש את המצב היום, לא תוך עצירת עבודת המינהלת, אלא לבחון את הנתונים ולהביא את הנתונים האמתיים לפני ועדת הכספים על-מנת שתקיים דיון מחדש.

אני חושב שזה הזמן ללחוץ על מחיקה גדולה יותר של הבנקים, כאשר מצבם טוב. השנה הבנקים הרוויחו כמה מאות מליוני שקלים, חלק מהרווחים בא גם מהסקטור החקלאי. זה הזמן לבוא אל הבנקים ולהגיד להם: המינוחלת איננה הנוטה הלאומי, אתם הנושים. זה מחייב אתכם למחיקה הרבה יותר משמעותית כי האחריות היא כולה על הבנקים ולא על מישהו אחר.

היו"ר ח. קופמן:

אני רוצה להעיר הערה אישית. לי נדמה שכל הבנקים בישראל בהפטדים חמורים והרווחים שהם מכריזים עליהם הם רווחים פיקטיביים. וכולם רוצים לעשות חגיגה - - -

מ. דרובלס:

אני חובע עלבוננו של בנק אחד. בנק אחד הרווחים שהוא מכריז עליהם הם לא פיקטיביים, הם ריאליים.

היו"ר ח. קופמן:

כל מאזן שאין בו מחיקה של חובות אבודים, ויש חובות אבודים

של המושבים, ויש חובות אבודים של סולל בונה, ויש חובות אבודים של קופת-חולים -

מ. דרובלס:

יש הפרשה לחובות אבודים.

היו"ר ח. קופמן:

בגובה זה? נותנים את החובות האבודים במנות קטנות בכל מאזן. את היו מכניסים למאזן כל החובות האבודים, כל המאזנים היו מראים הפסדים. חטאנו למה אין עושים זאת? כי נוח לבנקים ונוח לנגיד בנק ישראל להציג כאילו יש רווח. כדאי שתבדוק את הנושא, בכל פירמה חובות כאלה אחרי שנה-שנתיים הם חובות אבודים. בבנקים, אחרי שלוש שנים, הם אינם מופיעים במאזן כחובות אבודים. צריך להתמודד עם הבעייה והכתובת היא - הממשלה, ובמידה קטנה הסוכנות.

י. כהן: והבנקים.

היו"ר ח. קופמן:

הבנקים והממשלה זו אותה כתובת. אם הממשלה תלחץ, מחר יופיע גרעון במאזני הבנקים.

רשות הדיבור למר אמנון ספרן.

א. ספרן:

בקטר לתקציב הפיתוח, הסכום שהוצא מהחטיבה הוא 10 מליון שקל.

נ. זווילי:

לטנה.

מ. דרובלס:

זה 20% מתקציב היתוח.

א. ספרן:

הסכום אינו מגיע ב-4 שנים ל-60 מליון שקל. זאת אומרת שמישהו צריך להוסיף. לכן החטיבה לא נתנה את כל ה-60 מליון שקל. בגין שנת 1987 הוסיף מטרד החקלאות מתקציבו מענקים לישובים שלכם בסדר-גודל של 7 מליון שקל.

נ. זווילי: כי כל הזמן נחנו מענק מוקטן - 20% במקום 40%.

א. ספרן:

אני רוצה להעמיד דברים על דיוקם: מטרד החקלאות לקח כסף ממרכז הארץ והחליף כספי החטיבה, הוא לא קיבל כסף נוסף. מצד שני הממשלה כתקציב נוסף החליפה תקציב החטיבה.

נ. זווילי:

לא נכון. המחלקה והחטיבה להתיישבות אינם באים במקום מענקי הממשלה לפי חוק לעידוד השקעות הון. אנו משלימים את ההשקעה. אם היה מגיע להם 40% מענק, הוא מגיע בזכות ולא בחסד.

א. ספרן:

80 או 100 מליון ששמה הסוכנות, זה לא כסף נוסף, אלא זה כסף שממילא היה מגיע לישובים. הסוכנות לא שמה כסף נוסף.

נ. זוילי:

הממשלה לא שמה אף דולר אחד.

א. ספרן:

היא בהחלט שמה.

מ. דרובלס:

איפה הממשלה שמה?

א. ספרן:

אמרתי: החטיבה היתה צריכה לתת 60 מליון שקל בארבע שנים
והיא נתנה 10 מליון במחירים של היום ל-4 שנים.

נ. זוילי:

לא, שנתיים כבר לקחת. מ-27 מליון לקחתם 6 מליון על חשבון החטיבה
וגם השנה לקחתם.

מ. דרובלס:

אדוני היושב ראש, לאחר ששמעתי את נציג האוצר, אני חייב להודיע,
שמה שעושים עם החטיבה ועם המחלקה להתיישבות, גובל עם פטע לאומי. וועדת
הכספים, שהיא ועדה ממלכתית, נותנת את הגושפנקא. אני מוחה בכל תוקף על
הודעת האוצר.

מה שאנו עושים היום גורם לכך שאנו מבריחים מתיישבים ממקומות
חיוניים למולדת, מהבקעה ומרמת-הגולן. ואם הם אינם עושים זאת היום, הם
יעשו זאת מחר. ומחרתיים נצטרך להחזיר אותם בהסקעה פי 4 גדולה יותר. את
זאת חייבת ועדת הכספים לקחת בחשבון.

אינני יכול להמשיך לדבר בשלווה. הדברים שמסר נציג האוצר
לשי בהם כדי להטעות את הוועדה. זו איננה אינפורמציה שלמה. זה לא שהאוצר
בא ורצה שנחזיר את הכסף של המחיקה מתקציב הפיתוח. אבל כאשר הלכנו להסדר,
עשינו הסכם עם האוצר שנותרו 10 מליון שקל מדי שנה. גם זה לא היה הוגן,
אבל הסכמנו לכך מחוסר ברירה.

עכשו אני חייב להודיע לוועדה: המתיישבים יש להם מנהג מגונה,
הם רוצים לחיות ולהתקיים והם ימשיכו להתקיים, וחובתם לפרנס את משפחותיהם
בכבוד, וזאת הם יעשו.

פה מתנהל דיון מאד אקדמי, מאד יפה, מאד אופטימי, והכל מתנהל
על מי מנחות. אבל, רכותי, המצב בשטח שונה לחלוטין. המושבים שהגיעו
להסדר עם המינהלת הם ישובים טובים, מצויינים. עם הישובים החלשים לא
הגיעו להסדר. ואם לא תבוא החלטה בענין זה מייד, כל המערכת הזאת תתמוטט
והמדינה תסלם פי 4.

בחי

הייתי רוצה לדעת כמה עלתה המינהלת במשך/השנה שהיא מתפקדת. עם
הכסף שהיא עלתה, היינו יכולים לפתור בעיות.

א. סנפירי:

אתם אישרתם את התקציב ואחם רצייתם לאשר יותר.

מ. דרובלס:

אנחנו לא אישרנו את התקציב.

זה מה שיש לי להודיע: אני ממשיך להמתיך, זה לא קל. נמתיך כמה שבועות. אנחנו תרמנו מעבר כמה שאנו יכולים. לנו אין קופה מהצד, אנחנו איננו יכולים להעביר ממרכז הארץ למקום אחר. כל דולר שאנו משקיעים בהסדר, זה דולר נטו שאנו מורידים מההתישבות במקום חיוני.

לכן את חובתנו הציבורית נמלא בהתאם לכך, וזו הודעתנו.

היו"ר ח. קופמן:

אני מבין שתגובה זו מופנית כלפי האוצר ולא כלפי ועדת הכספים. כי אף אחד לא פנה לוועדת הכספים. אנחנו ירדנו לשטח וראינו מה שראינו וחזרנו מתוסכלים, כמעט כולם ללא יוצא מן הכלל. ולכן החלטנו לקיים דיון זה כדי להתמודד עם הבעיות מייד ומהר. לא דחפו אותנו, אנחנו דחפנו את עצמנו לנושא זה.

אני חושב שאנחנו צריכים להגיע לידי סיכום, והסיכום הוא קשה מאוד. אני יכול להגיד בקלות: נוסיף מיליארד שקל, אבל השאלה היא - מאיפה? הסיכום קשה, כי אם יש הרגשה שאין מספיק אמצעים; ב. יש בעייה של הערבות ההדדית וכל הכרוך בה. אנחנו התכוונו שלא תהיה ערבות הדדית, אני לפחות בלתי אחראי לנושא של האגודה השיתופית, ולא תהיה ערבות בין חקלאי לחקלאי, כי אחרי המשבר קשה לי להאמין ש-4 חקלאים יחתמו לי ערבות, כאשר הם עצמם תקועים בצרות שלהם, ודקה אחרי שהם חותמים לי אני צריך לחתום לאחרים. מדוע שאני אחתום לאחרים כאשר אינני בטוח שהם יעמדו בהתחייבות שלהם?

הנושא של הערבות ההדדית לאחר המשבר הוא נושא בעייתי. לפני המשבר כולם היו אופטימיסטיים. רק החכמים לא חתמו. הלא-חכמים חתמו. היום, לאחר המשבר, אם החקלאים אינם מוכנים לחתום על ערבות הדדית, כל המבנה של האגודה השיתופית אין לו מקום. אני מצטער לומר זאת, אבל אז צריך לעשות רה-ארגון של הכפר החקלאי במדינה. אולי מבנה זה שירת את המדינה תקופה מסויימת. היום אין לו יותר מקום ולמעשה הוא אינו קיים. אינני רואה שתנועת המושבים מתפקדת, שיש לה מוסדות. הופיע כאן גדליה גל, והוא צריך לסחוב על גבו את כל הצרות של גורמים מסויימים במרכז העמק. לכן משרד החקלאות מוכרח להוסיף. יש לו ברירה? בעוד שנה הוא חוזר הביתה, הוא מוכרח לתת, ומה שהוא נותן זה על חשבון אחרים.

קריאה:

לא זו הבעייה.

היו"ר ח. קופמן:

זו הבעייה. העובדה שלא קמה ועדת חקירה לנושא זה, זה מחדל.

ש. עמר:

אחרי הדברים הקשים שאמר מר דרובלס, הייתי מציע שנברר דבר אחד עד תום. מר דרובלס אמר פה דבר, שאני רואה אותו כחמור, שהאוצר מטעה את ועדת הכספים ומוסר חצי אינפורמציה. אני רוצה לזמוע גם את האוצר וגם את מר דרובלס, כי אם נקבל החלטות על יסוד חצאי אינפורמציה נוסיף חטא על פטע; נקבל החלטות שתגרומנה מחר פי 10 צרות.

היו"ר ח. קופמן:

אני מציע שנהיה תכליתיים, כי האנשים בטטח בוכים. אנו חייבים לצאת מכאן עם החלטה שיש בה בשורה למתישבים.

א. שלום:

אני חושב שאחרי שקיימנו דיון ב-4-5 ישיבות ושמענו את הגורמים השונים, יש צורך להכין הצעות להחלטה. אני מציע שתסכם, אדוני היושב ראש, שמטילים על ועדה של שלושה חברים להכין הצעות החלטה. היום הדברים אינם בשלים להחלטה.

י. כהן:

אני מציע שועדה של שלושה - חברי הכנסת חיים קופמן, חבר-הכנסת אפרים שלום, ואנוכי - נכין הצעות להחלטה. חבר-הכנסת חיים קופמן יעמוד בראש הוועדה.

היו"ר ח. קופמן:

אני שואל את חברי הוועדה: האם הצעה זו של חברי-הכנסת אפרים שלום ויגאל כהן מקובלת עליכם?

קריאות:

כן.

היו"ר ח. קופמן:

אנו נטיל על ועדה של שלושה חברי הכנסת - אפרים שלום, יגאל כהן ואנוכי שאעמוד בראש הוועדה - להכין הצעות החלטה.

סיוע לקבלניםהיו"ר ח. קופמן:

רכותי, קבלנו פנייה של מר אבולוף, שהוא יושב ראש הוועדה לסיוע לקבלנים במצוקה בענין מתן ערבות. אנד איננו יכולים להחליט על ערבות, ללא פניית האוצר. אני רוצה לפנות בשמכם לאוצר לבחון באהדה את האפשרות לתת להם ערבות. אנחנו איננו באים במקום האוצר.

א. שלום:

על איזה סכום מדובר?

היו"ר ח. קופמן:

במקרה אחד בסכום של 300,000 שקל ובמקרה השני בסכום קטן יותר. כולנו קראנו את המכתב ואנו יודעים באיזו מצוקה הם נתונים.

א. שלום:

אולי נמליץ בפני האוצר שיבחן את הפנייה באהדה?

א. קרטנר:

יש עוד פניה.

היו"ר ח. קופמן:

של מי?

א. קרטנר:

של אברהמי ובניו - חברה לבנייה בע"מ ושל הקבלן אשר לוי.

היו"ר ח. קופמן:

אני מבין שחברי הוועדה מקבלים את הצעת ההצעת חבר-הכנסת שלום

ואנו פונים בהמלצה לאוצר, שיעשה ככל אשר לאל ידו לגבי בקשות אלו לקבלת ערבות.

אני מודה לכם.

הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 12.45